

Üleliiduline

POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE LEVITAMISE ÜHING

A-17346 III
71

AJALOOTEADUSTE KANDIDAAT

M. S. PLISSETSKI

TEADUS JA USK INIMESE TEKKIMISEST

Nr. 2 (71)

EESTI NSV
POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE LEVITAMISE ÜHINGU
VXLJAANNE

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS • TALLINN 1951

A-17346

71

ÜLELIIDULINE
POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE LEVITAMISE ÜHING

AJALOOTEADUSTE KANDIDAAT
M. S. PLISSETSKI

TEADUS JA USK INIMESE TEKKIMISEST

EESTI NSV
POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE LEVITAMISE ÜHINGU
VÄLJAANNE

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1951

TRÜ Raamatukogu

Originaali tiitel:

Кандидат исторических наук
М. С. Плисецкий

Наука и религия о происхождении человека

Москва, 1950 г.

Tõlkinud B. Indre

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu
19136

Usk inimese tekkimisest.

Juba palju sajandeid tagasi äratas tähelepanu ahvide hämmastav sarnasus inimesega.

Millega seletada seda sarnasust?

Paarsada aastat tagasi oli levinud arvamus, et antropomorfsed ehk inimahvid moodustavad mingisuguse erilise «metsiku metsinimese» tõu. Säärasel arvamusel inimahvidest olid mõned teadlased, näiteks tuntud rootsi teadlane Linnè XVIII sajandil.

Usundliku maailmavaate esindajad arvasid ja arvavad praegugi vastupidi, et inimesel ja loomal ei ole ja ei võigi olla midagi ühist, kuna inimene olevat loodud jumala poolt tema näo järgi ja tema sarnasena. Mõned usuteadlased, püüdes seletada ahvide sarnasust inimestega, väitsid, et ahvid olnud minevikus inimesed, keda jumal olevat mingisuguste pattude eest muutnud loomadeks.

Usundlikud ettekujutused inimese üliloomulikust tekkimisest ulatuvad oma juurtega kaugesse minevikku.

Ajaloolise arengu algul, kui inimesed ei tundnud veel loodusseadusi ja põhjuslikku seost üksikute esemete ja nähtuste vahel, tekkisid nendel maailmast fantastilised ettekujutused. Urgaegne metslane uskus nagu laps, et kogu elutu loodus on hingestatud, et taimed ja loomad mõtlevad ja kõnelevad inimeste moodi, et maa ja taevas, metsad ja mäed, mered ja jõed on asustatud üliloomulike olevustega, kes teevad imetegusid, tekitavad inimestele head ja kurja. Inimeste tekkimist Maakeral, nende elu ja surma peavad usklikud veel praegugi väljamõeldud üliloomulike olevuste teoks.

Mitmesugustel rahvastel on iganditena kaugest minevikust säilunud palju erisuguseid vasturääkivaid muinasjutte inimeste tekkimisest. Kõige vanemais neist jutustatakse, et esimesed inimesed on Maakerale kukkunud Kuult, et nad on kasvanud puudel, koorunud mingisuguse imelinnu munast jne. Hilisemal ajal, käsitöö arenguga, kui inimesed hakkasid meistritena ja loojatena valmistama mitmesuguseid asju, tekkisid legendid, milledes ka üliloomulikud olevused — jumalad — olid varustatud loomisvõimega. Neis legendides kinnitatakse, et esi-

mesed inimesed olid loodud jumalate poolt: nikerdatud puust, raiutud välja kivist jne.

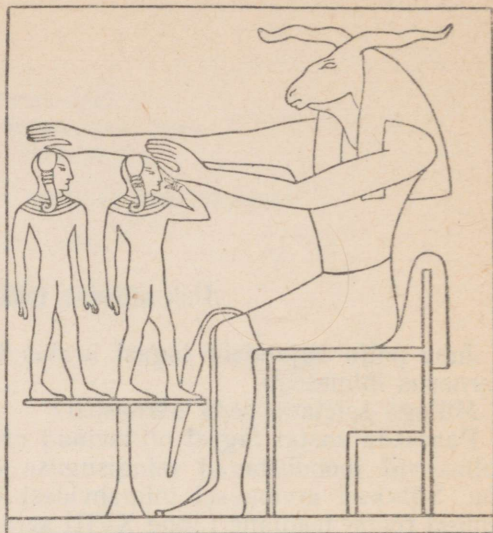
Vahemere-äärsetel muistsetel rahvastel, kellel oli arenenud savitööstus, tekkis müüt, et esimesed inimesed loodi jumalate poolt savist. Vanas Egiptuses usuti, et jumal nimega Hnum, oli voolinud esimesi inimesi potisepa kedral. Kreeka muistse legendi kohaselt olevat jumal Zeus nagu potisepp voolinud inimesi savist, jumalanna Athena aga «hingestanud», s. t. elustanud nad.

Säärane legend esineb ka piiblis — muistsete iisraellaste (juutide) «pühas» raamatus. Selles legendis jutustatakse, et jumal nimega Jahve (Jehoova) on valmistanud esimese inimese — Aadama — «maa põrmust» ja «pahunud temasse elavat hinge». Kui Adam uinus, lõi kas jumal temast välja küljeluu ja lõi sellest naise — Eva. Neist kahest esimesest inimesest, nagu kinnitab piibel, sai oma alguse inimsugu. Hiljem võtsid kristlased piibli üle.

Usklikud kinnitavad, et kõik, mis on piiblis kirjutatud, on «jumalik ilmutus». Piibli muinaslugudesse mitteuskumise ja muude taoliste usuliste «kuritegude» pärast karistas ristiusu kirik süüdlasi karmilt, neid isegi elusalt tuleriidal põletades. Katoliikliku kiriku roimarliku käe läbi on tuleriidal hukatud säärased progressiivsed teadustegeglased nagu Vanini, Giordano Bruno, Servet ja teised. «Ketserite» põletamist õigustasid kiriklased «kristliku inimarmastusega» — püüdes «mitte valada inimeste verd».

Inimese tekkimist käsitleva teaduse minevikust.

Teadusel inimese tekkimisest on väga pikk ajalugu. Juba ammu, üle kahe tuhande aasta tagasi, elas teadlasi ja filosoofe-materialiste, keda ei rahuldanud fantastilised muinasjutud Maakera ja sellel asuvate

Joon. 1. Vana-Egiptuse jumal Hnum voolib inimesi savist.

elusolendite loomisest jumala poolt. Nad avaldasid hulga geniaalseid mõtteid inimese kohast teiste loomade hulgas, pöörasid tähelepanu loomade ja inimeste kehaehituse sarnasusele. Kuid inimeste Maa peale ilmumise saladust polnud nad suutelised lahendama, kuna selleks puudusid veel veenvad ja teaduslikult põhjendatud andmed.

Teaduslike faktide kogumist, mis annaksid selgust elu tärkamisest ja arengust Maa peal ning eriti inimese tekkimisest, teostasid paljud teadlased kahe tuhande aasta vältel. See teadlaste loov töö oli palju vaeva nõudev ja raske, eriti nende tööd alaliselt pidurdava kiriku tõttu.

*

XVIII sajandi algul tundsid teadlased juba kümneid tuhandeid loomaliike. On arusaadav, et säärase tohtu hulga organismide edukas tundmaõppimine nõudis, et organismid oleksid reastatud kindla korra või süsteemi järgi. Selle suure ja selle ajajärgu kohta raske töö sooritas Linnè (1707 — 1778). Kuulus rootsi teadlane jaotas kõik loomad 6 klassi (gruppi): 1) — ussid (sellesse klassi kuulusid kõik alamad selgrootud loomad); 2) — putukad; 3) kalad; 4) amfiibid (kahepaiksed ja roomajad); 5) linnud; 6) imetajad. Loomade jaotamisel klassidesse võttis Linnè aluseks nende kehaehituse sarnasuse.

Kuigi Linnè, pooldades maailma suhtes piibli seisukohta, vaatles maailma kui midagi igavest ja muutumatut, ei saanud ka tema mööduda sellest tõsiasiast, et oma kehaehituse poolest omab inimene palju sarnasust loomadega, eriti aga ahvidega. Sellepärast oli Linnè sunnitud paigutama inimese imetajate klassi, primaatide rühma, s. o. kõrgemini organiseeritud loomade hulka, kuhu kuulusid poolahvid, ahvid ja inimesed. Sellega õhnestas Linnè vastu oma tahtmist usundliku maailmavaate aluseid.

Teaduse poolt kogutud faktid hakkavad üha enam ja enam õhnestama religioosse maailmavaate aluseid. Tekivad tõekspidamised looduse muutlikkusest. Selle progressiivse idee kindlaimaks pooldajaks oli suur vene teadlane Mihhail Vassiljevitsš Lomonossov (1711—1765). Oma teoses «Maakihtidest», mis avaldati 1742. aastal, kirjutas Lomonossov: «Peab kindlasti meeles pidama, et kõik maapealsed kehalsed esemed ja kogu maailm ei olnud loomisest peale säärases olekus nagu praegu näeme, vaid nendes on toimunud suured muudatused.

Asjatult arvavad paljud, et kõik... on algul looja poolt loodud, nagu oleksid mitte üksnes mäed, orud ja veed, vaid ka mitmet liiki mineraalid tekkinud koos maailmaga ja sellepärast nagu polekski vaja uurida põhjusi, miks nad oma sisemiste omaduste ja asupaikade poolest erinevad. Säärased arutlused on kahjulikud kõikide teaduste kasvule, järelikult ka maakera loomulikule tundmisele, eriti aga kaevan-

damistöödele, kuigi nendel tarkpeadel on siiski kerge olla filosoofideks, õppides pähe sõnad: jumal on nii loonud ja andes neid vastuseks küsimustele kõigi põhjuste seletamise asemel».¹

Mõtet inimese ja loomade sugulusest arendas noor vene naturalist Afanassi Kaverznev (1750—1778). Ta kirjutas teose «Filosoofilised arutlused loomade ümbermuutumisest». Juba teose pealkirjast nähtub, et Kaverznev oli loomade muutlikkuse («ümbersünni») ja arengu idee pooldajaks. Peale selle kaitses Kaverznev inimese ja ahvi suguluse ning nende ühte perekonda kuuluvuse mõtet.

Nii tugevnes aeglaselt, kuid püsivalt, mõte loomariigi muutlikkusest, alamate loomade ümbermuutumisest kõrgemateks, inimese ja ahvide sugulusest.

»

XVIII sajandi lõpul ja XIX sajandi algul sooritati tõeline revolutsiooniline katse kergitada katet, mis varjas inimese tekkimise saladust kusjuures see julge samm oli vahetult seoses tolelaegsete poliitiliste sündmustega.

Nagu teada, toimus XVIII sajandi lõpul Prantsusmaal kodanlik revolutsioon. Selle revolutsiooni teostasid rahvamassid kodanluse juhtimisel. Revolutsioon oli suunatud aadlike — pärisorjuse pooldajate vastu, kelle võimu kaitses usinalt katoliku kirik, kuna tema valduses oli üle 40% kogu Prantsusmaa pindalast.

Kodanluse ideoloogid võitlesid tol ajal usu ja kiriku — feodaalse reaktsiooni tuge — vastu. Prantsuse filosoofid-materialistid Diderot, Holbach, Lametrie ja teised, keda Lenin nimetas sõjakateks usuvastasteks, astusid otsustavalt välja usundlike müütide vastu maailma ja inimese loomisest. Nad väitsid, et maailm pole kellegi poolt loodud ja kaitsesid evolutsiooni-ideed.

Selle progressiivse idee pooldajaks oli ka Prantsuse teadlane Lamarck (1744—1829), kes seda eriti täiuslikult arendas loomariigi osas. 1809. a. avaldas ta raamatu «Zooloogia filosoofia», milles väitis, et alamad organismid andsid alguse kõrgematele, et inimese esivanemateks olid ahvid.

Kuid Lamarck ei suutnud oma põhiliselt õiget õpetust küllalt veenvate faktidega põhjendada. Pealegi ilmus Lamarcki raamat tol ajal, kui prantsuse kodanlus, saavutanud võidu pärisorjapidajate üle, muutus ise valitsevaks ekspluataatorlikuks klassiks. Sel ajal oli kodanlus juba huvitatud reaktsiooniliste väljamõeldiste toetamisest, mis oleksid suutelised igaveseks kindlustama kodanluse võimu ühiskonnas. Selle eesmärgiga liitus kodanlus kirikuga, kelle vastu ta varem välja astus, ja koos kirikuga alustati võitlust progressiivsete teadus-

¹ M. V. Lomonossov. Valitud filosoofilised teosed, lk. 214. (v. k.)

like ideede, esmajoones materialistliku õpetuse vastu looduse ja ühiskonna evolutsioonist ning muutlikkusest.

Nendes uutes tingimustes ei saanud Lamarcki õpetusel olla edu. Reaktsioonilised teadlased, kes kaitsesid kodanluse huve, ruttasid kuulutama seda õpetust valeks ja viimane jäigi pikaks ajaks unustusse.

Kuid teaduse areng ei peatunud. XIX sajandi esimesel poolel kujunes iseseisva teadusharuna välja paleontoloogia (teadus maapõuest väljakaevatud organismidest), kogudes hulga loomade muutlikkust tõendavat materjali. Samaaegselt kinnitas ka geoloogia (teadus Maa ehitusest) Maakera koore muutlikkust. Lõpuks kuulus naturalist, Venemaa Teaduste Akadeemia liige K. M. Baer (1792—1876) tegi kindlaks, et kõik loomad eranditult ei erine loote arenemise algstaadiumis üksteisest peaaegu mitte millegagi, ja et kõrgemad loomad, vastavalt arenemisele, läbivad staadiume, mis meenutavad alamaid loomi.

XIX sajandi esimesel poolel arendasid Moskva ülikooli professor K. F. Ruljé (1814—1858) ja tema järglased evolutsiooni-ideed, tugevdades seda nende poolt toodud rea teaduslike faktidega.

Nii saavutati järk-järgult võit evolutsiooni-õpetusele, mille seadused oli avastanud ja teaduslikult põhjendanud Charles Darwin (1809—1882).

XIX sajandi suurima naturalistina suutis ta oma eelkäijate poolt kogutud teaduslike andmete ja tema enda poolt reisul ümber maailma kogutud rohkete faktide alusel tõestada, et taimed ja loomad on arenenud (evolutsioneerunud) lihtsamatest vormidest kõrgemini organiseeritud vormideni. Darwini peamiseks teeneks aga on, et ta selgitas oma loomuliku valiku teooriaga veenvalt ja ümberlökkamatult mispärast organismid ei püsi jäädavalt vaid muutumatult arenevad ja komplitseeruvad. Darwini õpetuse kohaselt ka inimene tekkis sadu miljoneid aastaid väldanud arengu tagajärjel.

Sel viisil andis Darwin halastamatu hoobi usundlikele vaadetele looduse kohta. Ja ta oli täie õigusega uhke sellele, et ta osutas teene inimkonnale jumaliku loomise legendi põrmustamisega.

Oma õpetuse üldalused avaldas Darwin 1859. a. kapitaalteoses «Liikide tekkimine loomuliku selektsiooni teel». Inimese põlvnemise küsimusele pühendas Darwin spetsiaalse teose «Inimese põlvnemine ja suguline valik», mis ilmus trükist 1871. aastal. Sellele küsimusele on pühendatud ka suurem osa Darwini raamatust «Meeleliigutuse väljendus inimeste ja loomade juures», mis ilmus trükist aasta hiljem (1872).

Teaduse edasine areng inimese uurimise alal.

Darwini õpetus leidis Venemaal soodsa pinna edasiseks süvenemiseks ja arenemiseks. XIX sajandi kuuekümnendatel aastatel toimus meie maal antropoloogia eraldumine iseseisvaks teadusharuks, mis moodustas «ülemineku inimese morfoloogiast ja füsioloogiast ning tema rassidest ajaloole».¹ Venemaal võttis antropoloogia oma tekkimise esimestest päevadest alates evolutsioonilise suuna. Vene antropoloogia rajaja Moskva Ülikooli väljapaistev professor A. P. Bogdanov (1834—1896) kuulutas: «Püsivuse ja muutmatuse teooria on kõikumata loonud zooloogias ja ta ei saa taassündida inimrasside ja -hõimude püsivuse teoorias».

Eriti tuleb märkida, et ammu enne Darwini poolt oma teose «Inimese põlvnemine» avaldamist oli Venemaal rajatud tugev alus antropogeneesi (teadus inimese põlvnemisest) eriti keeruka osa — mõistuse evolutsiooni — käsitlemiseks. Selles valdkonnas kuulub suur teene J. M. Setšenovile (1829—1905).

Teatavasti tõstsid kuulsad vene revolutsioonilised demokraadid — A. J. Herzen (1812—1870) oma «Kirjades looduse uurimisest» ja N. G. Tšernõševski (1828—1889) oma töös «Antropoloogiline printsiip filosoofias» — üles küsimuse psüühiliste nähtuste olemusest. Sügavalt haritud ja veendunud Tšernõševski pooldaja Setšenov asetas selle probleemi oma uurimuste keskpunkti ja lahendas viimase hiilgavalt oma töös «Peaaju refleksid» (1863) tõestades, et «kõik teadliku ja teadvusetu elu toimingud on oma tekkimise poolest refleksid». See Setšenovivi väide on täielikus kooskõlas dialektilis-materialistliku õpetusega materia primaarsusest ja teadvuse sekundaarsusest. Ega asjata asunud Setšenovivi vastu vaenujalule kõik tsaarivene tumedad jõud. Näiteks Peterburi ja Laadoga metropoliit nõudis Setšenovivi asumisele saatmist Solovetski kloostrisse «rahunemiseks ja meele muutmiseks» tema «äärmiselt jultunud ja kahjustava õpetuse» pärast. Setšenovivi vastu astus üles ka mustakuueliste pea, Sinoodi ülem-prokurör, äärmine reaktionäär Pobedonostsev. Peterburi tsensuurikomitee ruttas Setšenovivi raamatut aresti alla panema sellepärast, et see propageerib materialismi, «hävitab usulist dogmat tulevases elust... ja viib kombed täielikult kõlvatule teele».

Kuidas ka ei raevutsenud progressi vaenlased, neil ei õnnestunud pidurdada inimest käsitleva teaduse edasist arengut, teaduse, milline praegu baseerub vankumatul alusmüüril, mille on rajanud rida teadusi ja esmajoones võrdlev anatoomia ja embrüoloogia, füsioloogia ja paleontoloogia. Toome nendest teadustest ainult mõned andmed, mis kõnelevad ahvi ja inimese sugulusest.

² F. Engels. «Looduse dialektika», Gospolitizdat, 1949, lk. 146.

Erinevalt teistest loomadest puudub antropomorfsetel ahvidel nagu inimestelgi väline saba. Et eraldada neid loomi neljajalgsetest alama- test loomadest, nimetati neid kunagi neljakäelasteks. Kuid see ei ole õige. Kuigi antropomorfsed ahvid kasutavad oma ülemisi jäsemeid edasiliikumiseks, on nad tõeliselt kahekäelised ja kahejalgsed, millega nad erinevadki kõikidest teistest loomadest ja on lähedased inimestele. Antropomorfsete ahvide (muide ka alamate ahvide) kõikidel sõrmedel ja varbail on küüned. Antropomorfsete ahvide peopesadel on käejuoned, mis väga sarnanevad inimese peopesa mustriga. Antropomorfsete ahvide keha on kaetud karvadega, inimese keha on aga neist vaba. Ometi on inimesel säilinud kogu kehal hajutatuna karvad (eriti mees- tel), mis on meie loomast esivanemate karvakatte jäänused. On ise- loomustav, et antropomorfsete ahvide ja inimeste karvakasvu suund kehal ühtub. Tähelepanu äratavad antropomorfsete ahvide kõrva- lest, mis meenutavad inimeste kõrva- lesti.

Kui vaadelda antropomorfsete ahvide skeleti, lihaste, veresoonte, närvide ja siseelundite ehitust, siis ilmneb, et nad meenutavad häm- mastavalt inimese samu kehaosi ja elundeid. Väga sarnane on ini- mese ja kõrgemate ahvide peaju ehitus. Antropomorfsete ahvide vere keemiline koosseis on väga lähedane inimese vere koosseisule. Kõiki- del kõrgematel ahvidel on nagu inimestelgi 32 erisugust hammast — lõike-, silma- ja väikesed ning suured purihambad.

Loote kujunemise varajasemal perioodil on inimahvi ja inimese loote vahel võimatu vahet teha. Aeg inimahvi sündimisest kuni suguküpsu- seni on tunduvalt pikem kui teistel loomadel, peaaegu sama pikk kui inimestel. Nii saab orangutang täisealiseks 10—12 eluaastal, gorilla veelgi hiljem.

Loetletud tunnused pole kaugeltki kõik, mis näitavad antropomorf- sete ahvide sarnasust inimestega. Tegelikult on neid tunnuseid märksa rohkem. On arvestatud, et orangutangil leidub ühiseid tunnuseid ini- mestega üle 50, gorillal ligi 90 ja šimpansil ligi 100.

Väga sarnane on inimeste ja kõrgemini arenenud ahvide näolihaste ehitus. Sellega on seletatav, et antropomorfsete ahvide mõnede elamuste väljendused meenutavad väga inimeste samade elamuste väljendust. Ahvid naeravad ja nutavad. Väga ilmekalt väljendu- vad nende näol rõõm ja mure, imestus ja hirm, rusutud ja ülev meeleolu.

Eriti hämmastav on inimahvide käitumine. Nad on väga uudis- himulikud ja võimelised inimesi järele aimama. Nad õpivad hõlpsasti kasutama riietust ja majapidamistarbeid, end pesema, söögilauas sööma, kasutades taldrikut, kahvlit ja lusikat. Inimahvid ilmutavad mõnede ülesannete lahendamisel taiplikkust — oskavad kätte saada lakke riputatud sööta aluse või kepi abil, kustutada tuld veega jne.

Inimahvi ja inimese kõigist sarnasustest hoolimata, pole nad siiski

meie vahetuiks esivanemaiks. Meie otseste sugulaste leidmist abistab paleontoloogia.

Õpetlaste käsutusse kogunes väga palju juba ammu Maa pealt kadunud loomade luujäänuseid, nende hulgas ka väljasurnud ahvide luid. Tavaliselt olid need luukerede üksikud luud ja hambad. Kuid võrdleva anatoomia nüüdisaegse arengutaseme tõttu on võimalik isegi üksikute luude varal taastada nende olendite kuju kellele need luud kuulusid. Paleontoloogia taastab luujäänuste varal mitte üksnes loomade kuju, vaid koostöös geoloogidega määrab kindlaks ka aja, kunas need loomad elasid. Sel viisil tehti kindlaks, et poolahvid (lemurid) ilmusid Maa peale umbes 50 miljonit aastat tagasi ning 15 miljonit aastat hiljem — muistsed ahvid (parapitekid). Inimahvide (propliopitekid) esivanemate luujäänuseid avastati maakihitides, millede vanuseks arvestatakse umbes 30 miljonit aastat. Veelgi hiljem ilmusid inimahvid, milliseid nimetatakse driopitekiteks. Viimased andsid alguse nüüdisaegsetele gorilladele ja šimpansidele, samuti ka maa seest väljakaevatud kõrgelt arenenud antropomorfsetele ahvidele — australianopitekidele s. o. «lõunamaa ahvidele». Viimastest põlvnevad inimesed.

Maapõuest väljakaevamistel leitud inimesed.

Kui me kõneleme inimese põlvnemisest ahvist, siis me, täiesti mõistetavalt, ei arva, et ahv kohe muutus inimeseks. Enne inimese tekkimist Maa peale pidid elama olevused, kes moodustasid vahelüli inimese ja ahvide vahel. Kuid Darwini ajal ja seda enam veel ajal kui elas Lamarck, ei olnud selliste olevuste jäänuseid veel avastatud. Teadlastel puudusid järelikult võimalused seostada evolutsioonilist ahelat, mis oleks ühendanud inimest tema loomast esivanematega. Seda asjaolu kasutasid evolutsiooniõpetuse vastased, et kuulutada viimast ebaõigeks, tõestamatuks.

Kuid Darwin ei pidanud eriti tähtsaks inimeseni viiva evolutsioonilise ahela mõningate lülide puudumist. Ta seletas seda sellega, et maa-alasid, kus pidid elanud olema nüüdisaegsete inimeste eelkäijad, on veel vähe uuritud. Darwin avaldas veendumust, et Maakera kooses peavad olema inimeste loomast esivanemate luujäänused, mis avastatakse kahtlemata ajajooksul.

Ja säärane leid tehtigi umbes 60 aastat tagasi. Aastatel 1891—1892 leidis arst Dubois (1858—1940) Jaava saarel maa seest koljulae, reieluu ja mõned hambad, mis panid teda tõsiselt mõtlema nende päritolu üle. Asi oli selles, et leitud koljulagi ei erinenud oma kujult peaaegu millegagi ahvi omast: ta omas väga madalat koljuvõlvi, tugevasti tahapoole längusolevat otsmikku, teravalt kujundatud silmakulmu kaartega, mis katsid silmakoopaid mütsinokana. Kuid samal ajal

Dubois' poolt leitud koljulagi oli ahvi omaks liiga suur. Kõige suurema inimahvi, näiteks gorilla, ajukolju mahutab 500 ja harva rohkem kuupsentimeetreid peaju. Kõige väiksem inimese ajukolju on aga kaks korda suurem kõige suurema ahvi ajukoljust. Dubois' arvestuste järgi aga pidi olevuse ajukolju, kellele kuulus tema poolt leitud koljulagi, mahutama ligikaudu 900 kuupsentimeetrit peaju ja seega mõõdetelt lähedal olema inimese ajukoljule. Dubois' poolt leitud reieluu peaaegu ei erinenudki inimese omast. Mis puutub maakihisse, milles avastati ülalkirjeldatud luujäänused, siis selle vanuseks on ligikaudu üks miljon aastat. Samas maakihis leiti tuhandeid väljasurnud, praegu mitte olemasolevate loomade luid. Kunagi pole säärasteš Maakera iidsetes kihtides avastatud inimluid. Ühe sõnaga kõik oli selle poolt, et Dubois' leitud koljulagi, reieluu ja hambad kuulusid olevusele, kes oli ahvi ja inimese vahelüleks. Dubois nimetas selle olevuse *Pithecanthropus arectuseks*, mis tõlkes tähendab ahvinimene, püstikäiv.

Pithecanthropuse luude leidmine tekitas reaktsiooniliste teadlaste ja kiriklaste laagris segaduse: nad tundsid oma põhialuste kokkuvarisemist. Just sellepärast koondusidki selle leiu vastu kõik reaktsiooni mustad jõud. Leidus teadlasi; kes püüdsid tõestada, et *Pithecanthropuse* koljulagi kuulus mingisugusele hiigelahvile, reieluu ja hambad aga — nüüdisaegsele inimesele.

Kuid õige pea järgnes uus hoop evolutsiooniõpetuse vaenlastele: 1907. a. leiti Saksamaal Heidelbergi linna lähedal iidsetes maakihis, 24 meetri sügavusel maapinnast kujult kummaline alalõualuu.

Teatavasti on meieaegse inimese alalõualuu võrdlemisi väike, ta on etteulatuv, hambad on tihedalt üksteise kõrval, kusjuures silmahambad ei ulatu teistest hammastest üle. Vastupidi, ahvide alalõualuu on massiivne, surutud tahapoole, hambad on harvad, nende vahel on vahemikud, silmahambad on aga teistest hammastest tunduvalt pikemad.

Heidelbergis leitud alalõualuus esinevad nii ahvi kui ka inimese tunnused: nii nagu ahvilgi on see alalõualuu massiivne ega ole ettesurutud, kuid hambad seevastu asetsevad selles lõualuus ühtlases reas, vahedeta, kusjuures silmahambad ei ole teistest hammastest pikemad. Pole kahtlust, et Heidelbergi alalõualuu kui ka *Pithecanthropuse* luud kuulusid olevusele, kes moodustas ahvi ja inimese vahelise lüli, s. o. ahvinimesele.

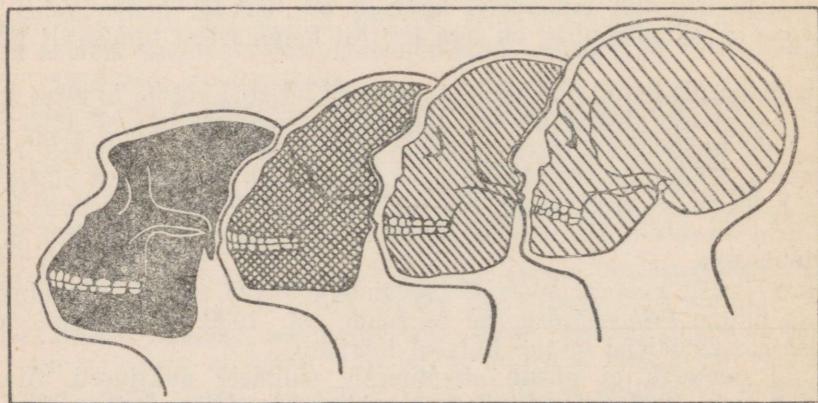
1932—1937. aastani avastati täiendavalt Jaava saarel kolm ajukolju ja mitme *Pithecanthropuse* reieluude osi. 1939. aastal aga leiti sealsamas ränikivist tehtud lihtsaid tööriistu.

Kuid nendega ei piirdu ahvinimeste säilmete avastused. Alates 1927. a. kuni 1937. a. teostasid geoloogid nüüde Hiina Rahvavabariigi pealinna Pekingi lähedal laiaulatuslikke väljakaevamistöid. Nende tööde vältel avastati ligikaudu neljakümnele ahvinimesele, keda nime-

tati *Sinanthropus'teks* («hiina inimesteks»), kuuluvaid koljusi ja skelettide muid luid. Peale selle leiti samas kohas veel tuleasemeid — tuhka ja sõestunud luid, samuti ka teravaid ränikivikilde, millel leidis kunstilise töötlemise jälgi. Kuigi ahvinimestel (*Pithecanthropustel* ja *Sinanthropustel*) olid veel säilinud mõned ahvide omadused, siiski viitavad leiud sellele, et nad olid oma olemasolult juba inimesed, sest tööriistade valmistamine ja kasutamine, kuigi kõige lihtsamate ja alge-
liste, samuti ka tule kasutamine, on omased ainult inimestele.

Ahvinimesed ilmusid Maa peal ligikaudu miljon aastat tagasi ja kadusid poole miljoni aasta pärast. Ahvinimeste järeltulijateks olid muist-
sed inimesed, keda nimetatakse neandertali inimesteks — Neandertali oru nime järgi (Saksamaal), kust leiti muude luude hulgas ka seda tüüpi inimese koljulagi.

Käesoleval ajal on teadlaste käsutuses juba tunduv hulk neandertali inimese luujäänuseid, mida on väljakaevatud ligi kolmekümnes kohas Euroopas, Aasias ja Aafrikas. Need leiud võimaldavad täielikult taastada neandertali inimeste kuju. Viimased polnud enam nii loomataolised kui ahvinimesed. Neandertali inimese näo alumine osa ei ulatanud nii palju ette kui *Pithecanthropustel* ja *Sinanthropustel* ja ajukolju polnud oma mahult mitte väiksem kaasaegsete inimeste omast. Kuid siiski neandertali inimese koljuvõlv ei olnud veel küllalt kõrge, taha-
poole längus olev otsmik lõppes tugeva silmakulmukaarega, kuigi vähemaga kui ahvinimesel. Neandertali inimese alalõualuu ei olnud

Joon. 2. Kolju evolutsioon. Vasakult paremale: maapõuest leitud ahv, inimahv, neandertallane, Crô-Magnon'i inimene.

veel etteulatav. Kasvult oli neandertali inimene kaasaegsest inimesest veidi lühem (keskmiselt 155—156 sm) ja seepärast tundub lühikesel ja jämedal kaelal asetsenud pea veelgi suuremana. Neandertali inimene seisis põlvedest pisut kõverdatud lameda põiaga jalgadel. Üldse nägi neandertali inimene välja kohmakana, rässakana ja tugevana. Kujukalt öeldes, ta oli jämedalt tahutud, kuid tugevasti kokku taotud.

Ligikaudu 100 tuhat aastat tagasi ilmusid neandertali inimeste järglased — meieaegset tüüpi inimesed. Kõige vanemaid neist nimetatakse Crô-Magnon'i inimesteks — Crô-Magnon'i (Prantsusmaal) asula järgi, kust leiti nüüdisaegse inimese luudele sarnaseid muinasluid.

Koos Crô-Magnon'i inimeste luudega leiti sealt väga palju luust ja ränikivist oskuslikult töödeldud tööriistu, elamute ja ehteasjade säilmeid.

Nii taastati lüli-lülilt kogu ahelik, mis ühendas maa seest leitud ahve nüüdisaegsete inimestega.

*

Eriti laiaulatuslikeks kujunesid meie maal muinasinimeste säilmete otsingud ja uurimused pärast Suurt Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni. Nõukogude teadlased on avastanud ligikaudu 300 vanema kivi-aja asulat, nende hulgas ligi 50 neandertali inimeste asulat. Kahes neis leidus peale ränikivist relvade ja loomaluude, mis kuulusid loomadele kellele pidasid jahti neandertali inimesed, ka viimaste luid.

Esimene neist leidudest avastati G. A. Bontš-Osmolovski poolt 1924. a. Simferopoli lähedal Kiik-Koba koopas. See on üks vanemaid neandertali inimeste leidudest Euroopas, mis koosnes neandertali lapse ja täiskasvanu luudest ning tema ränikivist tööriistadest.

Teise neandertali inimeste asula avastas 1938. a. A. P. Okladnikov Tešik-Taši koopas Usbekistanis. See koosnes umbes 9-aastase neandertali lapse koljust ja mõnedest teistest skeleti-luudest, ränikivist tööriistadest, tuleasemest ja loomaluudest, mis kuulusid peamiselt mägikitsedele, kelle peale Tešik-Taši neandertali inimesed pidasid jahti.

Tešik-Taši leid omab määratu suurt teaduslikku tähtsust. Välismaiste reaktsiooniliste õpetlaste keskel oli veel hiljuti laialt levinenud ebateaduslik teooria, et neandertali inimesi Kesk-Aasias pole olnud, et Aasia on crô-magnonlaste sünnimaa, kes olevat sealt tulnud Euroopasse, hävitanud kohapeal elutsenud neandertali inimesed ja vallutanud nende «eluruumi». Crô-magnonlased olevatki kõrgema rassi — eurooplaste — esivanemateks. Neandertali inimesed olevat aga andnud alguse alamate rassidele — nüüdisaegsetele «värvilistele» rahvastele. Selle ebateadusliku teooria kohaselt polekski nagu crô-magnonidel eelkäijaid maa seest leitud vormide hulgas ja seost ahvide,

ahvinimeste ja neandertali inimestega. On ilmne, et nimetatud teooria on vesi usklilike veskile. Peale selle loob ta «teadusliku» aluse rassis-mile. Tešik-Taši leid lükkas ümber selle reaktsioonilise väljamõeldise ja tõestas, et Kesk-Aasias elasid sama füüsilist tüüpi neandertali inimesed kui Euroopa neandertali inimesed, kusjuures ka tööriistad olid Euroopa ja Aasia neandertali inimestel ühetüübilised.

Nõukogude teadlastel läks korda avastada luujäänuseid, mis kuulusid inimestele, kes moodustasid ülemineku astme neandertali inimestelt crô-magnonidele ja sellesamaga tõestada, et esimesed olid teiste eelkäijad.

Esialgused lühidat teaduslikud andmed tešik-taši pealuu kohta avaldas G. F. Debus juba 1939. a. Selle leiu põhjaliku uurimuse tulemused avaldati kogumikus «Tešik-Taš» 1949. aastal.

Nõukogude valitsus hindas väärikalt Tešik-Taši asula avastanud teadlase A. P. Okladnikovi, samuti ka M. A. Gramjatski ja N. A. Sinelnikovi tööd, kes uurisid neandertali lapse luusäilmeid, määrates nendele teadlastele Stalini preemia.

Stalini preemia sai ka M. M. Gerassimov, kes töötas välja kolju järgi näo taastamise alused ja kes valmistas rea skulptuurseid portreesid ajaloolistest isikutest ja maapõuest leitud inimestest, taastades nende hulgas ka tešik-tašlase kuju. Tešik-Taši neandertali lapse skulptuur asub Moskva Ülikooli Antropoloogia Muuseumis.

Usundlike oletuste mitteühtivus teaduste andmetega.

Seega on Maa peal esimeste inimeste tekkimisest kuni meie ajani möödunud ligikaudu miljon aastat. Kuid ka see tohutu vaheaeg on tühine, võrreldes sadade miljonite aastatega, mille vältel arenes Maa peal elu.

Ja kui lapselikult-naiivselt näib elu ajaraamatu taustal piibli väide, et Maa, taevatähed, taimed, loomad ja inimesed loodi jumala poolt kuue päeva vältel umbes 7000 aastat tagasi.

Väljapaistev III—IV sajandi kristlaste kuulutaja Lactantius, kes pidas teadust surmapatuks jumala ees ja arvas, et inimestel peale piibli pole midagi tarvis teada, «arvestas välja», et jumalik loomise akt teostus 5800 aastat enne teda, et maailma iga on kõigest 6000 aastat, s. t., et 200 aastat pärast Lactantiust peab toimuma «maailma lõpp».

XVI sajandil elanud Rooma paavst Grigorius XIII «arvestas välja», et Aadama lõi jumal 5199. aastal enne müütilise Kristuse sünni. Ja üks inglise usuliste eelarvamistega XVIII sajandi teadlane Cambridge'i Ülikooli asekantsler Lightfoot püstitas «täpsuse» rekordi. Ta kinnitas, et loomine toimus 4004. aastal enne Kristuse sünni, 23. oktoobril, täpselt kell 9 hommikul.

Veel teine näide, mis illustreerib usuteadlaste väljamõeldisi. Piiblis jutustatakse imevägilastest hiiglastest Koogist ja Maagogist, sellest, et muistsed inimesed surid mitmesaja aasta vanustena jne. Kristlaste IV—V sajandi usuteadlane Augustinius, keda veel praegugi kiriklased väga austavad, tõi selle tõenduseks, et muistsel ajal elanud hiiglased — maa seest leitud mammutide hambad — milliseid ta pidas inimeste omaks.

Nimetame kurioosumina, et veel praegugi Austria pealinnas — Viinis — näidatakse püha Stephanuse kirikus mammuti luid piibli-aegsete hiiglaste säilmetena.

Teadus tegi sellele fantastikale lõpu. Meie teame väga hästi, et muistsed inimesed ei olnud hiiglased ja nende vanaduse ülemmäär oli madalam kui nüüdisaegsetel inimestel.

Tavaliselt määratakse skelettide vanadust esmajoones hammaste arengu, nende säilivuse või purunemise, samuti ka kolju õmbluste kinnikasvamise astme põhjal.

On teada, et inimahvidel, kelle eluiga on lühem inimeste omast, kasvavad kolju õmblused kinni kiiremini kui inimestel. Meie muistsel esivanematel — ahvinimestel ja neandertali inimestel, kes moodustavad evolutsioonilises ahelas antropomorfsete ahvide ja nüüdisaegsete inimeste vahelüli — pidid kolju õmblused iseenesest mõistetavalt kinni kasvama hiljem kui kõrgemini arenenud ahvidel, kuid varem kui inimestel. Võib samuti kinnitada, et meie iidsetel esivanematel, kes tarvitasid väga jämedat toitu, kulusid hambad kiiremini kui nüüdisaegsetel inimestel. Need näitajad võimaldavadki meil määrata meie eelkäijate eluiga. Nii arvestati välja, et ainult mõned üksikud neandertali inimesed elasid 60 aastani. Neandertali inimeste absoluutse enamuse vanus kõikus 40 ja 60 aastate vahel. Nüüdisaegset tüüpi iidsete inimeste (crô-magnonide) eluiga oli aga veidi lühem kui praegu elavatel inimestel. Need andmed lükkavad täielikult ümber piibli ja selle tõlgendajate väljamõeldised.

Töö löi inimese.

Oma õpetusega loomulikust valikust avastas Darwin taimede ja loomade evolutsiooni seadused ja selgitas, miks organismid ei püsi muutumatutena, vaid muutuvad ja arenevad. Ta tõestas, et algelised loomad andsid alguse kõrgemini arenenud loomadele, et inimese esivanemaiks oli ahv. Selles on Darwini määratu suur teene. Kuid ka see geniaalne teadlane ei suutnud lõplikult lahendada saladust, mil viisil muutus ahv sootuks teistsuguseks olevuseks — inimeseks.

Darwin arvas, et inimese ja ahvi vahelised erinevused ei ole just väga olulised, et need on umbes sama laadi erinevused, mis on ole-

mas ahvi ja algelisemate imetajate loomade, näiteks šimpansi ja koera vahel.

Kuid Darwin eksis. Inimene eraldus juba ammu ja igaveseks oma loomast hõimlastest ning omandas kauakestnud evolutsiooniprotsessis palju erinevusi, mis on iseloomulikud ainult temale.

Millega erineb siis inimene loomast?

Suured filosoofid-revolutsionäärid Marx ja Engels selgitasid, et peamine erinevus inimeste ja loomade vahel seisneb töös, oskuses valmistada tööriistu ja nende tööriistade abil toota inimeste eluks vajalikke materiaalseid vahendeid. Inimeste töö on teadlik ja loov iseloom. Igaüks meist, enne kui asub töö juurde, koostab mõttes juba aegsasti oma tegevusplaani ja arvestab ette töö tulemused.

Peaaegu kõik inimese elamiseks vajalik on loodud või ümberkujundatud tema tööga. Meie elamud, mööbel, riietus on loodud inimeste kätega. Meie toit ei ole «jumala and» ega taevast valmina alla kukunud.

Inimese töö on ühiskondliku iseloomuga. Sellepärast ei saa inimene eksisteerida isoleerituna ühiskonnast.

Tööprotsessis mitmekordistab inimene oma vilumust, tõstab oma kvalifikatsiooni, arendab oma võimeid, uurib teiste kogemusi ja jagab oma teadmisi teistele. Oli aeg, mil inimesed ei teadnud midagi loodusseadustest. Tänapäeval teame meie neist juba palju, aga tulevikus saame teada veel enam. Järelikult meie pidevalt kasvava, arenema kultuuriselt. Tänu sellele toimub inimkonna pidev kultuuriline kasv, suurenevad tema materiaalsed ja vaimsed varad, muutuvad täiuslikumaks töövõtted.

Kas nii on ka loomade juures? Muidugi mitte. Loomad ei tooda midagi, vaid nad ainult hävitavad seda, mis leiavad valmina loodusest. See on maksev mitte ainult metsloomade, vaid ka koduloomade kohta.

Mõned kinnitavad, et töö ei ole inimese erinevuseks, et tööks on võimelised isegi alamad loomad. Näiteks ogalik ehitab pesa. Linnud punuvad pesade ehitamisel taimi, õmblevad lehti kokku, moodustades katte, valmistavad oma pesad savist jne. Putukate seas on eriti osklikeks ehitajateks mesilased. Neil on olemas kindel tööjaotus üksikute rühmade — isamesilaste, töomesilaste, emamesilaste vahel. Piibrid on võimelised püstitama tohutuid ehitusi. Nad närvivad läbi ja langetaavad suuri puid, milledest ehitavad veekogudes veepinna tõstmiseks paise. Sääraseid näiteid loomade elust võib tuua lugematul hulgal. Ja siiski, sel loomade mitmekesisel tegevusel pole midagi ühist inimeste tööga. Loomade «töö» on ebateadlik tegevus. Loomad tegutsevad instinktiivselt, ergutatuna ebateadlikust tungist. Iga loomaliik ehitab oma elamu alati ühest ja samast materjalist ühe ja sama ehitusviisiga. Mitte «töötada» ei saa loomad just samuti nagu nad ei saa seni kui elavad mitte toituda või sigineda. Vangipõlves, kinnises

puuris olles, alustavad metsloomad, kui neile puuri asetada vastavat materjali, mõtetut «töötamist» — endale mittetarvismineva elamu ehitamist. Isegi loomade seas taiplikumad — inimahvid, kasutades keppe, kive ja muid esemeid pole siiski võimelised midagi teadlikult muutma looduses.

Sellest järeldub, et need, kes arvavad, et ahv on «peaaegu inimene», et inimese ja ahvi vahel pole printsiipiaalset erinevust, eksivad. Tegelikult on ahv loom, mitte aga «peaaegu inimene». Vastupidise väite põhineb inimtöö olemuse mittemõistmisel.

Marx, kõneldes inimese ja looma põhilistest erinevustest, näitas, et loomad saavad endale elatisvahendeid vahetult loodusest, kasutades selleks oma loomulikke organeid, inimene aga kasutab mitte üksnes looduse ande, vaid toodab ka ise elamiseks vajalikku, kasutades seejuures enda poolt kunstlikult loodud tööriistu. Seepärast kogu inimese elu on kindlaks kujunenud ja juhindatud töötegevusest.

Võib ju öelda: kui tõepoolest on inimese ja ahvi vahel nii sügav kuristik, kuidas siis võis juhtuda, et ahv muutus printsiipiaalselt uueks olevuseks — inimeseks?

Geniaalse avastuse selles suunas tegi F. Engels (1820—1895), kes oma suurepärase teoses «Töö osa ahvi inimeseks muutumise protsessis» tõestas, et töö etendas otsustavat osa ahvi inimeseks muutmise protsessis.

Engelsi töö erakordne tähtsus seisnes selles, et tema tõestas esmakordselt teaduslikult, et ahvi inimeseks muutumisele eelnes rida muutusi inimese loomast eelkäijate elutingimustes, kusjuures tähtsaimaks momendiks osutus üleminek neljajalgsest edasiliikumise viisilt kahejalgsel liikumisele. «Seega», kirjutas Engels, «oli tehtud otsustav samm üleminekuks ahvist inimeseks».¹

Muistsed ahvid, kes andsid alguse nüüdisaja inimahvidele ja inimestele, elasid puudel. Puudel elamine muutis nad kahejalgsedeks ja kahekaelisteks loomadeks.

Pöörake tähelepanu, kuidas inimene ronib üles mööda püstloodis seisvat posti või puutüve. Seejuures tema alumised jäsemed on kehale toeks, kuna ülemistega haarab inimene tüve ümbert kinni. Siis tõmbab ta jalad üles, toetub nendele, sirutab viimse võimaluseni keha, tõstab käed ülespoole ja haarab jälle nendega puutüve jne.

Samuti talitavad ka ahvid puudel ronimisel. Nende alumised jäsemed on sealjuures kehale toeks, ülemistega aga haaravad nad tüve. Ahvid, olles igihaljaste puukroonide tihnikus, hoiavad end edasiliikumisel poolsirgus, toetades alumiste jäsemetega jämedatele puukoektele, ülemistega aga hoiavad kinni kõrgemal asuvatest peenematest okstest. Ülemiste jäsemetega murravad ahvid puude küljest samuti

¹ F. Engels. «Looduse dialektika», Gospolitizdat, 1949, lk. 132.

ka lehti ja vilja, kaitsevad end vaenlaste vastu. Enne hüppe sooritamist riputavad ahvid end ülemiste jäsemete abil okste külge. Ühe sõnaga, antropomorfsete ahvide ülemised ja alumised jäsemed täidavad olulisel määral mitmesuguseid eesmärke, olles oma olemuselt käteks ja jalgadeks. Sääraseid jäsemeid omasid ka iidset maa seest leitud antropomorfsed ahvid.

Metsade hõrenemise ja kadumise tagajärjel nähtavasti loobusid iidset inimahvid puudel elamisest ja muutusid maapealseteks loomadeks. Elades lagedates, metsadeta kohtades ja omades poolpüsti käimiseks kohanenud jalgu, hakkasid nad tahtmatult üha sagedamini käima kahel jalal. See oli neile väga soodus. Kasutades edasiliikumiseks ainult alumisi jäsemeid, vabastasid iidset ahvid ülemised jäsemed muuks otstarbeks. Ülemiste jäsemete abil võisid ahvid kaitsta end vaenlaste vastu, loopides neid kividega ja keppidega. Keppidega võisid nad välja kaevata maast tõuke, taimejuuri, mugulaid jne. Vabade käte olemasolu tõttu ei olnud raske ka järgmine samm — purustada üks kivi teise abil ja välja valida terava otsaga või lõikava äärega kild, mis oleks sobinud teatud otstarbeks. Kuid see on juba töö algeline vorm.

Järgmine samm — ja meie poolloomast esivanemad pidid taipama — teritada kivikildu teise killu abil, murda sobiva kujuga keppi ning teritada selle äärt ränikivi killuga.

Nii meie esivanemad — ahvid, üle minnes püstikäigule ja vabastades käed osavõtust keha edasiliikumisel, hakkasid üha sagedamini tarvitama mitmesuguseid esemeid endale elamisvahendite muretsemiseks. Sellega hakkaski nende tegevus omandama töö iseloomu, ise nad aga hakkasid loomadest muutuma inimesteks. Muidugi oli see väga pikaldane protsess. Selleks, et ahv muutuks inimeseks, läks vaja sadu tuhandeid aastaid. Kuid siiski, kord alanud ahvi inimeseks muutumise protsess ei peatunud ja jätkus üha kiiremalt seni kuni loom muutus täielikult inimeseks. Sellest ajast, millal Engels avaldas oma teooria töö osast ahvi inimeseks muutumisel, on möödunud ligikaudu kolmveerand sajandit. Selle aja vältel kogusid teadlased tohutu materjali, mis kinnitab seda teooriat. Nii avastati Lõuna-Aafrikas püstikäivate inimahvide — australopiteekite luujäänused. Need inimahvid kujutavadki endast astet üleminekul ahvidest inimahvideks, millised omakorda moodustavad algstaadiumi inimese evolutsioonis.

*

Meie esivanemate üleminek kahel jalal püstikõndimisviisile kutsus esile nende kehaehituse põhilise ümberkujunemise.

Kahel jalal püstikõndimine muutis kujunevate inimeste keha raskus-keskpunkti asendi. Ahvi longus pea tõusis inimesel püsti, mille

tõttu tal avanes võimalus vaadata kõigis suundades, saada enam muljeid ümbritsevast maailmast, mis omakorda soodustas peaaegu arengut. Muutus ka inimese kolju suure kuklamulgu asend, võttes ahvi omast enam tsentraalse asendi.

Püstikõndimine avaldas oma toimet ka lülisambale, mis muutus inimesel kahekordselt kõveraks, muutes selle vastupidavamaks ja liikuvamaks.

Tunduvalt muutus ka inimese niudevaagen. Kandes enda peal kogu keharaskust, muutus vaagen suhteliselt madalamaks ja laiemaks kui kõikidel teistel imetajatel, sealhulgas ka ahvidel.

Väga suuresti muutus labajalg. Ahvi tugi- ja haaramisorganist muutus inimese labajalg ainult tugiorganiks. See viis selleni, et labajala suur varvas arenes tugevasti võrreldes teiste varvastega ja kaotas peaaegu täielikult oma endise liikuvuse. Sellest olenemata on inimese labajalas säilinud vähearenenud seisundis lihased, millised ahvidel on seoses suure varba liigutustega. See viitab veel kord sellele, et meie esivanemateks olid loomad, kes elasid puudel.

Suure varba liikuvuse kaotamisega omandas inimese labajalg samaaegselt võlvikujulise vormi. See on omapärane amortisaator, mis kaitseb keha tugevate tõugete ja peaaegu põrutuste eest.

Erilist tähelepanu väärib inimese käsi. Selle ehitus on antropomorfsete ahvide käega sama tüüpi ja käsi omab sama arvu luid, lihaseid, veresooni ja närve kui ahvidelgi. Kuid rea tunnusmärkide, eriti suurt tähtsust tööprotsessides omava põidla arengu järgi ja liigutuste peensuse poolest on inimese käsi ainulaadseks nähtuseks.

Inimese käe täiuslikkus kujunes tööprotsessis. «Käsi pole niisii», kirjutas Engels, «ainult tööorgan, ta on ka töö produkt.»¹

Ühe sõnaga, kogu inimese kehaehitus kujutab endast inimese esivanema muistse ahvi püstikäimise ja tööle ülemineku tagajärge, sadu aastatuhandeid väldanud arengu tagajärge.

*

Töö avardas inimese silmaringi ja soodustas tema teadvuse arengut. Ei saa töötada teadmata, milleks töötad. Töö juures mõtled tahtmatult, millisel viisil kergendada oma tööd, viimistleda tööriistu ja kuidas saavutada oma jõupingutustega parimaid tagajärge.

Meie juba kõnelesime, et inimese töö pole mõeldav väljaspool kollektiivi. Kollektiivne oli ka meie kaugele esivanemate — inimesteks muutunud ahvide — töö.

Säärane töövorm tekkis ja arenes ahvide karjainstinktidest. Pole võimalik endale kujutleda, kirjutas Engels, et inimene see kõige ühis-

¹ F. Engels. «Looduse dialektika», Gospolitizdat, 1949, lk. 133.

kondlikum loom, tekkis ebaühiskondlikest loomadest. Meie esivanematele kauges minevikus oli kollektiivne töövorm palju kasulikum: ühine töö toob võrratult rohkem tulu kui killustatud, omavahel ühine-mata indiviidide töö.

Engels kirjutab, et «töö areng soodustas paratamatult ühiskonna-liikmete üha tihedamat koondumist, kuna tänu sellele muutusid üha sagedamaks vastastikuse abistamise ja ühise tegevuse juhtumid, igale üksikule liikmele sai selgemaks teadmine selle ühise tegevuse kasu-likkusest. Lühidalt öeldes, väljakujunenud inimesed jõudsid selleni, et neil tekkis vajadus üksteisele midagi öelda.»¹

Säärane tarve osutuski kõnelemise, täitsaima inimeste läbikäimise vahendi, tekkimise ja arenemise ajeks.

Kõik imetajad loomad ja linnud on võimelised häälitsema, mis on neile omavaheliseks suhtlemise vahendiks. Kes meist ei ole kuulnud, kuidas juht hädakorral linnuparve hoiatab häälitsemisega.

Kukk, leides prahis midagi söödavat, häälitseb kutsuvalt, mille peale kanad kokku jooksevad. Vastupidi, kuuldes kuke hoiatavat häält, jooksevad kanad sihitult laiali.

Tunduvalt mitmekesisemad on imetajate hääled. Meie eraldame väga hästi koera tigidat urinat tema rõõmsast vingumisest ja haukumisest, millega ta võtab vastu oma armastatud peremeest. Eriteadlased, kes uurivad koera käitumist, eraldavad selle looma kümneid häälevar-jundeid. Eriti mitmekesised on ahvide häälitused.

Oma kujunemise alul meie esivanemad, nagu loomadki, kasutasid artikuleerimata häälitust (häälikuid). Kuid arenev töö ja tegevus muutis inimestevahelised suhted üha keerulisemaks ja nõudis täiusli-kumat suhtlemise vahendit.

Ja nii hakkavad ahvide arenematud kõneelundid kauakestnud har-jutuste mõjul vähehaaval arenema ja ümber kujunema täiuslikumaks inimese kõne artikuleeritud kõneorganiks. Üheaegselt, lahutamatult tööga ja kõnega arenes inimese peaaju. See puudutab nii inimese pea-aju suurust, kaalu kui ka struktuuri. Imetajate peaaju kaal on tundu-val määral seoses nende keha suurusega. Seda üldist korda rikub inimene, kes suhteliselt väikese kasvu ja suuruse juures omab kül-laltki suurt peaaju. Inimese peaaju kaal ulatub 1000 kuni 2000 ja enam grammini. Kõige suuremal inimahvil (gorillal) ulatub peaaju kaal 500 ja harukordadel 600 grammini. Järelikult kõige väiksem inimaju on kaks korda suurem kõige suurema ahvi peaajust.

Inimese peaajus on eriti tugevasti arenenud need ajukoore piirkon-nad, mis on ühenduses tööga ja kõnega, ning mis puuduvad looma-del, n. n. kõne-, kirja-, sõnastus-, nägemis-, meelepidamise-, meelde-tuletamise- ja koordineerimiskeskused.

¹ F. Engels. «Looduse dialektika», Gospolitizdat, 1949, lk. 133.

«Aju ja temale alluvate meelte,» kirjutas Engels «üha selgineva teadvuse, abstraktsiooni- ja järeldusvõime areng avaldas töö ja kõne suhtes omakorda mõju, andes mõlemale üha uusi tõukeid edaspidiseks arenguks». ¹

Puudutades teadvuse ja kõne tekkimise ja arengu küsimust, kirjutab seltsimees Stalin: «Esimesel elusolendil ei olnud mingisugust teadvust, tal oli ainult ärritatavuse omadus ja esimesed aistimise alged. Hiljem arenes loomadel järk-järgult aistmisvõime, mis muutus aegamööda teadvuseks, vastavalt nende organismi ehituse ja närvisüsteemi arenemisele. Kui ahv oleks alati käinud neljakäpukil, kui ta ei oleks selga sirgu ajanud, siis ei oleks tema järeletulija — inimene — saanud vabalt kasutada oma kopsu ja häälepaelu, ega oleks omanud seega kõnelemisvõimet, mis oleks põhjalikult takistanud tema teadvuse arenemist. Või jälle: kui ahv poleks tõusnud tagumistele käppadele, siis tema järeletulija — inimene — oleks sunnitud olnud alati käima neljakäpukil, vaatama alla ja sealt ammutama oma muljeid; tal poleks olnud võimalus vaadata üles ja enda ümber ning järelikult poleks tal olnud võimalust hankida oma ajule rohkem muljeid, kui neid on neljajalgse loomal. Kõik see oleks põhjalikult takistanud inimese teadvuse arenemist.» ²

Niisiis, töö on selleks võimsaks teguriks, mis tõstis inimese kõikidest loomadest kõrgemale, mis muutis ta arukaks, mõtlevaks olevuseks, kes teravalt erineb kõigist loomadest. Pärast seda, kui tekkis inimene, muutus töö osa veelgi suuremaks. Töö muutus inimese olemasolu põhitingimuseks, ainukeseks progressi tõukejõuks, loendamate materiaalse ja kultuuriliste väärtuste loojaks, üha enam tugevneva tootmiskasvu võimsaks teguriks.

Religiooni reaktsiooniline ja ekspluataatorlik olemus.

Klassiühiskonna põhiliseks iseärasuseks on inimese ekspluateerimine inimese poolt, millele jagab oma õnnistust religioon. Töötajate ekspluateerimise vorm kujuneb eriti jõhkraks kapitalismi ajal, millal miljonid väärtuste otsesed tootjad on määratud nälgimisele ja väljasuremisele. Kapitalismi ajal on kehtivad kiskjalikud seadused, mille põhiolemus väljendub tabavalt väljenduses «inimene on inimesele hunt». Ainult kapitalismi hävitamine hävitab ka need kiskjalikud seadused.

Meie maal on kapitalism hävitatud, on likvideeritud parasiitlikud klassid, pole inimese ekspluateerimist inimese poolt, on jäädavalt

¹ F. Engels. «Looduse dialektika», Gospolitizdat, 1949, lk. 136.

² J. V. Stalin. Teosed, Tallinn, 1947, I kd., lk. 301.

kadunud tööpuudus ja töötajate viletsus. Sotsialismi võiduga NSV Liidus on loodud kõige eesrindlikum ja kõige õiglasem riiklik ning ühiskondlik kord, mis pani aluse uuele ajastule inimkonna ajaloos.

Töötajate võitlus oma vabastamiseks kapitalismi ikkest, sotsialismi eest on võtnud hoogu kõigis kapitalistlikes maades. See tugevneb ja teravneb iga päevaga. Kõikidest reaktsiooni tumedatest jõududest, mida kodanlus kasutab oma klassivõimu säilitamiseks, paistab eriti silma religioon oma hargnenud kirikliku propagandaaparaadiga, mis teostab töötajate teadvuse mürgitamist. Religioon, levitades ebateaduslikku maailmavaadet, pidurdab ühiskonna arengut: ta rebib tagasi, konserveerib kõike lõppenut, väljasurevat.

Pole imeks panna, et kogu kapitalistlikus maailmas on riigiaparaat nii tugevast liitunud kirikuga. Näiteks võib tuua, et kõikides maades, kus on levinud risti- ja juudiusk, osutub reaktsioonilise kodanluse kõige väärtuslikumaks raamatuks piibel, mis on tema erilise kaitse all. Piibli propageerimiseks kulutavad kapitalistlike maade valitsused riigi rahadest tohutuid summasid. Mitteamplik suhtumine piiblisse on seadusega karistatav.

On iseloomustav, et suurimas kapitalistlikus riigis — Ameerikas — on Darwini õpetus inimese tekkimisest paljudes osariikides ametlikult keelatud, aga seal, kus ei ole ametlikku keeldu, kiusatakse seda õpetust taga mitteametlikult.

Tennessee osariigi seadusest darvinismi õpetamise keelamise kohta me loeme: «Tuleb lugeda seadusevastaseks osariigi iga ülikooli, normaalkooli ja kõikide teiste ühiskondlike koolide õppejõudude tegu... õpetada teooriat, mis eitab inimese jumaliku tekkimise ajalugu, nii nagu see on kirja pandud piiblis, ja selle asemel õpetada, et inimene on tekkinud madalamat liiki loomadest».

1925. aastal anti selle seaduse rikkumise ja õpilastele Darwini teooria tutvustamise eest kohtu alla õpetaja Skops Daytoni linnast.

1928. aastal karistati väljapaistvat ühiskonnategelast Smith'i darvinismi propageerimise pärast Arkansase osariigis rahatrahvi ja vangistusega. Samuti karistati üht kunstnikku, kes oli karikatuurselt kujutanud piibli jumalat jalutamas paradiisiaias. Oma esinemisel teatas kohtunik, et piibel on ameeriklastele kõige kallimaks raamatuks ja selle autoriteedi õõnestamine on võrdne kapitalismi tugialuste õõnestamisega. Selle alusel nõudis kohtunik «jumalat teotanud» kunstnikule karmi karistust.

Piibel on koostatud ligikaudu kolm tuhat aastat tagasi juudi riigis Israelis. Sellesse raamatusse paigutati peale rahva muinasjuttude ja legendide ka seadusesätteid, mis kaitsesid tol ajal kogu iidse (muistse) maailmas, selle hulgas ka Israeli riigis, valitsevat orjapidamiskorda. Need orjapidamise seadusesätted on täielikus kooskõlas meieaegse reaktsioonilise kodanluse huvidega. Piisab mainimisest, et

piibel õpetab truult teenima kuningaid, kui «jumala poolt salvituid» ja alluma nende poolt rahva üle määratud võimudele. Ta õnnistab sotsiaalset ebavõrdsust, kinnitades, et «kerjuseid saab ikka olema maa peal».

Tuginedes «pühale kirjale» on kodanlusel võimalus väita, et klassiühiskond on vankumata ja igavene, et kapitalistliku riigi seaduste rikkumine on võrdne jumala püha käsu rikkumisega.

Religioon õnnistab rassilist ja klassilist ebavõrdsust. Piiblis seisab jutustus sellest, kuidas jumal kord vihastanud ja tulnud mõttele saata Maa peale veeuputus ja hävitada kõik elusa seal. «Inimesest kuni loomadeni, roomajad ja taevalinnud, hävitan sellepärast, et kahetsen, et lõin nad», kuulutas jumal. Pääsesid jumala käsul spetsiaalselt ehitatud Noa «laevas» tema kolm poega — Sem, Ham, Jaavet ning nende naised, kelledest piibli järgi on saanud alguse nüüdisaegne inimkond.¹

Seda müüti kasutab laialt mitmesuguste usulahkudega kristlik kirik oma inimest vihkavate rassiliste vaadete põhjendamiseks kui ka kinnitamiseks ekspluataatorliku korra igavesest ja muutmatust püsimisest. On olemas näiteks rida väljandeid, mis on määratud «lihtrahvale» ja mis kujutavad põhilisi inimrassse Noa poegade järeltulijatena: jumalakartlik ja Noa ning jumala poolt armastatud Jaavet olevat valgete inimeste esivanemaks, Sem olevat andnud alguse kollastele inimestele, Jumala poolt äraneetud Ham aga olevat musta rassi esiisaks. Jumala ees eksinud Hami pattude pärast peavad nüüdisaegsed tõmmunahalised rahvad viibima igavesti orjapõlves valgete inimeste juures.

Veel teine variant samast piiblimüüdist — Noast ja tema poegadest. Revolutsioonieelsel ajal lasi Kurski oblasti Ivanovski küla rikas mõisnik, vürst Barjatinski ehitada kiriku. Selle «jumalakoja» ühel seinal on olemas maal, mis kujutab kõikide üle valitsevat Jaavetit, kõikide eest palvetavat Semi ja kõikide eest töötavat Hami. Seda klasside ebavõrdsust õnnistab jumal ise. Pealkiri seinal kuulutab: «Kõik seisused on jumala poolt õnnistatud. Üks on vajalik teisele.»

*

Piibel pole kristlastele ainuke püha raamat, mis teenindab rõhujate huve. Evangeelium, milline on tuntud uue testamendi nime all, õpetab «kurjale mittevastupanus» lipu all nurisematult taluma maise olemise viletsusi ja raskusi — häda, nälga ja rõhumist. «Alandlikele»

¹ Piibli müüdi kohaselt pääsesid «laevale» tõu hoidmiseks ka Noa poolt igast loomaliigist kaasavõetud 7 paari (isaseid ja emaseid) «puhtaid», s. o. söödavaid, ja kaks paari «roojaseid» loomi. Pole ainult teada, kuidas võis säärase suure loomaia ära mahutada mõõdult väikesele laevale!

lubab evangeelium nende vooruste eest täielikku küllust «taevariigis» ... pärast surma. Las rikkad kasutavad elus kõiki hüvesid, kinnitab evangeelium, kuid selle eest on neil «taevariiki» pääsemine raskem kui kaamelil nõelasilmast läbiminek.

«Õnnistage oma tagakiusajaid, õnnistage, ärge aga needke», kuulutavad apostli-evangeeliumi kirjad roomlastele.

Sääraselt juhib kristlik religioon harimatute ja hädast vaevatud töötajate tähelepanu maistest muredest eemale, kustutab nende viha rõhujate vastu, eemaldab töötajaid revolutsioonilisest võitlusest.

*

Õpetus maise elu kaduvusest ja petlikkusest on olemas ka budha usus, mis tekkis umbes viissada aastat enne ristiusku. Budha usu kirikuõpetajad tuubivad süstemaatiliselt naiivseile usklikule pähe mõtet, et reaalne elu on tähtsusetu võrreldes tõelise õndsuse, igavesti püha rahu ehk nirvaanaga, mis algab õigele usuinimesele pärast tema surma.

Õpetades usklikke suhtuma reaalsesse maistesse hüvedesse üleolevalt, õnnistab budha usk samal ajal sotsiaalset ebavõrdsust. Budha usu religioosse müüdi kohaselt on Buddha ise läbi teinud rea ümberkehastumisi: ta on mitmel korral sündinud küll orjana, küll kaamelite ja elevantide ajajana, küll kuningapojana. On olemas ikoon, millel on kujutatud Buddhat loomas oma kehast mitmesuguseid seisusi: tema peast väljub võimu omav aristokraatia, tema kätest ilmuvad sõdurid ja teistest, vähem «lugupeetud» kehaosadest — töötajad.

Järelikult madalamad seisused ei oma õigust nuriseda oma saatuse üle. Peab loobuma maistest hüvedest, leppima ükskõik kui raske olukorraga ja rangelt täitma Buddha «seadust» «mittevastupanust kurjale».

Usklikud ei tohi püüda parandada oma olukorda ega välja astuda oma alandatud ja solvatud kaasvendade eest. Budha usk, samuti kui juudi- ja ristiusk, terroriseerib ja hirmutab «jumala seaduste» rikkujaid põrgupiinadega. Väärib tähelepanu, et suurimaks patuks peab budha usk preestritele alistumisest keeldumist ja neile toodavate andide vähesust.

*

Muhameedlaste, islami-pooldajate, püha raamat — koraan — alandab inimest tühisuseni. Vägivald, see on islami iseloomustav joon. Koraan nõuab usklikelt sõnakuulelikku ja nurisematut alistumist müütilisele prohvetile Muhamedile ja maapealsetele võimudele. Ühtlasi seadustab islam usklikke riisumise: igaüks neist on kohustatud tasuma makse kogu oma teenistuselt ja tuludelt. Peale selle ergutatakse igati

«vabatahtlike» andide andmist preestritele. Usklikete kehtestatud kohustuslik palverändamine pühadesse linnadesse Mekkasse ja Medii-nasse on samuti üheks töötajate varjatud riisumisvormiks: usklikud, viibides «pühades paikades», kulutavad kõik oma summad ohvriandideks ja muudeks «jumalale meelepärasteks» üritusteks, mis toovad tohutuid kasumeid kaupmeestele ja vaimulikkonnale.

Lõpuks kultiveerib islam äärmist fanatismi ja usumäratsemist, mis väljendub rohkearvulistes kurnavates paastudes ja tseremooniates, millega käib kaasas verine enesepiinamine, mida eriti ergutakse siotide seksti poolt.

*

Kõik religiooni usulahud, propageerides innukalt ideed «mittevastupanust kurjale», mille sihiks on töötajate teadvuse uinutamine, ilmuvad seejuures äärmist sallimatust teisitimõtlejate suhtes. 1864. aastal, juba pärast seda, kui Darwini õpetus oli laialt levinud, kuulutas Vatikan needuse (anateem) «neile, kes häbematult kinnitavad, et midagi ei eksisteeri peale mateeria, kes ei tunnista, et maailm on loodud jumala poolt ei millestki, kes hakkavad kuulutama, et imetegusid pole võimalik teha».

Rooma paavsti residentsis — Vatikanis — asub n. n. «Teaduste Akadeemia», mis spetsiaalselt on määratud võitluseks tõelise teaduse ja esmajoonelise võitluseks evolutsiooniõpetuse ja dialektilis-materialistliku filosoofia vastu. Käsutades tohutuid summasid, kuulutab paavsti akadeemia aegajalt välja kolossaalseid preemiaid «uurimiste» eest, mis tuginedes keskaegsele kivistunud ideoloogiale, «lükuvad ümber» teadusliku materialistliku maailmavaate loodusele ja ühiskonnale ning ülistavad «jumalikku hoolitsemist».

Imperialistlikes maades leidub muidugi teadlasi — kodanluse kannupoisse, kes on valmis andma teaduse kiriklikule reaktsioonile teotamiseks. Need, viisakalt öeldud, «teadlased» avaldavad «teoseid», milles tõestatakse, et teaduse ja usu vahel nagu ei olekski vastuolusid.

Nende «teadlaste» väljamõeldiste näidiseks, mis vastab usulistele elarvamustele, on pärilikkuse õpetuse eriline suund teaduses, mis on tuntud formaalse geneetika nimetuse all. Formaalse geneetika alused rajati möödunud sajandil munk Mendeli poolt ja arendati edasi reaktsiooniliste teadlaste Weismanni ja Morgani töödes. Mendeli-Morgani reaktsioonilise geneetika olemus taandub järgmiseks skeemiks: iga organism koosneb kehast ja nähtamatust «pärilikkusainest» või geenidest, mis on kinnistatud organismi sugurakkudes. See «pärilikkusaine» on «surematu» ja kandub ühest sugupõlvest teise muutmatul kujul. «Pärilikkusaine» ehk geenid eksisteerivad sõltumatult organismi kehast. Keha, olles surelik, kujutab endast «surematu» geenide aine ajutist kesta ehk tuppe. Keha võib muutuda välistegurite mõjul, kuid

need muutused ei kandu edasi pärilikkuse teel. Veismanistid-morganistid eitavad otsustavalt Darwini õpetust organismide muutlikkusest elutingimuste mõjul.

Eitades seda darvinismi põhiteesi, mõistavad veismanistid-morganistid tegelikult pärilikkust religiooses mõttes, kuigi vaikivad sellest. Nende arvates on uute liikide tekkimine looduses igaveste ja muutmatute geenide ümberkombineerumise tulemus. Surematud geenid asuvad surevas kehas nagu herved karbis. Võib raputada karbikest — herved segunevad ja tekib uus kombinatsioon.

Kombinatsioonid võivad õnnestuda ja ebaõnnestuda. Õnnestunud kombinatsioonid jäävad ellu, säiluvad, kuna ebaõnnestunud — surevad välja. Inimene on õnnestunud kombinatsioon. Kuid see kombinatsioon võis tekkida ka enne ahvide ilmumist ja sõltumatult nendest. Inimene oleks võinud Maa peal ka üldse mitte tekkida.

Ei ole raske näha, et vale ja teaduslikult alusetu mendelistlik-morganistlik teooria oma olemuselt kordab varjatult seda, mida usk kuulutab avalikult: kõik looduses on jumala poolt loodud igavesena ja muutmatuna. Inimene omab kaht olemust: igavest ja surematut hinge ning surelikku keha, mis on hinge «mahutiks».

Osa formaalseid geneetikuid «annavad järele» bioloogidele-materialistidele, avaldades, et geenid ei ole absoluutselt muutumatud ja et nad aegajalt annavad mutatsioone (ootamatult tekkinud ja pärilikkusega ülekanduvad muutused). Kuid nad lisavad — mutatsioonid on harukordne nähtus ja peasi — nende loomus on tunnematu.

Formaalsete geneetikute «järeleandmine» osutub seega seebimulliks: organismi muutuste tunnetamatuse idee kooskõlastub tõeliselt igaveste ja muutumatute geenide «ümberkombineerimise» ideega. Järelikult, ka siin toetavad formaalsed geneetikud usulist ideed organismi kaksik-olemusest, s. o. nagu koosneks organism kehast ja hingest. Selle idee pooldamine ongi kõikide idealistide siht. Üks eriti väljapaistev loodusteadlane-idealism Schrödinger kuulutab avameelselt oma raamatus «Mis on elu füüsika vaatekohast?», et suurima, mida võib anda bioloog, on see, et «ühe hoobiga tõestada jumala olemasolu ja hinge surematust».

Meie maal andis eesrindlik nõukogude bioloogiateadus hävitava löögi veissmannismi idealistlikele väljamõeldistele ja tuginedes looduse ümberkujundaja, suure vene teadlase I. V. Mitšurini (1855—1935) suurepärasele töödele ja mitmeaastastele uurimustele, hävitas mendelismi-morganismi, tõestades selle õpetuse viljatuse ja ebateaduslikkuse.

V. I. Lenini nimelise Üleliidulise Põllumajandusteaduste Akadeemia augustikuu sessioonil (1948. a.), mis toimus meie partei suunaval mõjutusel, paljastasid mitšuurinlased, eesotsas meie maa väliapaistva

teadlase, akadeemik T. D. Lössenkoga, bioloogiateaduses valitsenud veismannistliku suuna reaktsioonilise ja idealistliku olemuse. Sellega loodi avar tee viljakaks arenguks nõukogude eesrindlikule bioloogia-teadusele, mille võimas jõud seisneb selles, et ta on rajatud dialektilise materialismi alustele, et ta on revolutsiooniline teadus, mis taime- ja loomariiki üksnes ei seleta, vaid ka ümber kujundab.

Kui mendelistid-morganistid, propageerides oma antievolutsioonilist teooriat, mis lõhnab mitte teadusest, vaid viirukist, püüavad siiski häbelikult katta end «neodarvinismi» sildiga, siis ometi leidub ka sääraseid «teadlasi», kes püüavad täielikult asendada kõik nüüdisaja teaduse saavutused piibliga.

Üheks sääraseks «teadlaseks» on prantsuse bioloog de Nouville, kes, hüljanud oma kodimaa, rändas Ameerikasse, kus viimastel aastatel on igasuguste pimedustharrastavate jultuste levitamiseks loodud täielik vabadus. Seal avaldas de Nouville oma raamatu kriiskava pealkirjaga «Inimsaatus». Autor ei varja eesmärki, mida ta oli endale püstitanud. Ta kirjutab otseselt, et teadus teenis minevikus usu õõnestamist, nüüd aga on tarvis iga hinna eest taotella seda, et teadus oleks muudetud religiooni toeks.

Edasi kinnitab de Nouville ranges kristlikus stiilis, et meie ei tea midagi Maast ja elust sellel, ning seda enam — meie ei või teada midagi maailmaruumist. Inimene on tühine surelik olevus, tema aistingud on ekslikud ja ei või olla kindlaks vahendiks ääretuse ja igavese tunnetamisel.

Näib nagu peaks looduse mittetundmine ja loodusest mitteamusamine viima de Nouville't täielikult ükskõik milliste kokkuvõtete ja järelduste tegemisest loobumisele. Kuid ei, nimelt teaduslik pankrot ja harimatus viivad selle usuliste eelarvamustega teadlase kokkuvõtteni, et piiblil on õigus, kuulutades, et inimene on loodud jumala poolt maa põrmust.

Samas vaimus arutab üks teine Ameerika «teadlane» — Donald Oliver, kes Hitleri kaastegelase — Rosenbergi — järel väidab, et «müüt on rikkam meie teadusest» ja et «müütilise lisandita on teadus viljatu».

Tutvudes kogu selle reaktsioonilise ebateadusliku loominguga, meenub tahtmatult idamaine tarkussõna: «Ära kuula seda, kes kõneleb, vaid kuula seda, kes talle ette ütleb».

Reaktsioonilisele kodanlusele, kes dikteerib oma teadlastest kannupoistele kõik need jampslikud mõtted, on väga kasulik, et rahvamassid ei teaks midagi teadusest ja vireleks harimatuses, kuna harimatuid ja rõhutud inimesi on kergem valitseda, kergem ekspluateerida.

*

Meie maal, kus sotsialism on juba muutunud teoks ja kus rajatakse kommunismi hoonet, pidurdavad usundlik ideoloogia, ebausku ja eelarvamused kommunismi ülesehitamise suurt tööd. Katse lepitada usu- list maailmavaadet sotsialismi ja kommunismiga on sama mõttetu kui katse juhtida traktorit või lennukit ohjade abil.

Usulised eelarvamused kui kõige kahjulikumad igandid, valitsevad veel teatud osa väheteadlike nõukogude inimeste teadvuses.

Võitlus inimeste teadvuses asuvate kapitalistlike iganditega tingib tarviduse paljastada usundlikud vaated loodusele ja ühiskonnale, teadusalaste teadmiste — nagu teadmised Maailmaruumist, elu tekkimisest ja arenemisest Maa peal, inimese kujunemisest ja looduse allutamisest inimesele — laialdase levitamise teel.

SISUKORD: •

1. Usk inimese tekkimisest	3
2. Inimese tekkimist käsitleva teaduse minevikust	4
3. Teaduse edasine areng inimese uurimise alal	8
4. Maapõuest väljakaevamistel leitud inimesed	10
5. Usundlike oletuste mitteühtivus teaduste andmetega	14
6. Töö lõi inimese	15
7. Religiooni reaktsiooniline ja ekspluataatorlik olemus	21

Vastutav toimetaja O. Põhjamäe

Tehniline toimetaja E. Plaks

Ladumisele antud 11. XII 1950. Trükkimisele antud 3. II 1951. Paber 61×86 sm ^{1/16}.
Trükiarv 6000. Trükipoognaid 1,75. Formaadile 60:92 kohaldatud trükipoognaid 1,66.
Arvutuspoognaid 1,88. MB-01028. Tellimise nr. 3827. Trükikoda „Ühiselu”, Tallinn, Pikk 40.

На эстонском языке.

М. С. Плисецкий. Наука и религия о происхождении человека.

Hind rbl. 1.—

Rbl. 1.—

A-17346

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00463486 3